

quæ non fiunt in instanti. Cætera plerumque non tam miracula, quam mira, seu miranda beneficia, item et gratiæ vocanda sunt.

42. *Episcopus examinare et approbare potest miracula. Et quomodo?* — Quæritur VI. Cui competat potestas examinandi, et recognoscendi miracula? Et quomodo recognosci debeant? Resp. Hanc potestatem non tantum summo Pontifici, sed etiam episcopis competere. Ita clare desumitur ex concilio Tridentino, sess. 25. *de Invocatione Sanctorum*, ubi dicitur: « Nulla etiam admittenda esse miracula, nec novas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, et approbante episcopo, » qui textus non tantum procedit de miraculis jam canonizatorum, sed etiam non canonizatorum; ita ut episcopus etiam horum miracula recognoscere possit, prout sacra concilii Congregatio declaravit, teste Barbosa, *de Offic. et potest. episc.* allegat. 97. n. 3. Fagnanus, *inc. Cum ea eo.* h. t. n. 7. Addit tamen ibidem Barbosa, hanc potestatem aliis episcopo inferioribus non competere; etsi jurisdictione quasi episcopali fulgeant.

43. Resp. II. Examen, et inquisitionem miraculorum debere esse exactissimum, ac rigidissimum, præsertim quoad testes, ita ut regulariter non nisi per testes idoneos juratos, qui non sint singulares, et qui deponant ex scientia per sensus proprios, et singillatim examinentur, miraculum probari valeat; prout pluribus demonstrant auctores arg. c. *Venerabili. de Testib.* et can. *Testes. cau. 3. q. 9.* Item, quod sint plures testes, cum « Unus testis sit nullus testis: » nisi forsitan miraculum esset tale, quod ex natura sua non nisi per unam personam probari possit, uti fit in revelationibus, et apparitionibus; item in miraculis factis in propria persona deponentis, quod aliter probari nequit; vel quando cum dicto unius testis concurrat publica fama, vel alia adminicula. Barbosa, loc. cit. n. 3. ubi addit, sufficere etiam testes domesticos. Insuper docet ibidem, quod episcopus ad examen miraculorum adhibere in consilium debeat etiam theologos, et alios viros probos, id quod expresse præscribitur in concilio Tridentino, loc. cit. ibi: « Adhibitis in consilium theologis, et aliis piis viris. » Porro, si examinat miracula nondum canonizatorum, aut beatificatorum, debet, antequam ea divulget, aut divulgari permittat, totum nego-

tium ad sanctam Sedem transmittere, indeque responsum expectare, juxta constitutionem Urbani VIII. *Sanctissimus* 39 in *Bullario* Cherubini. (ADNOTATIONES LI et LII.)

TITULUS XLVI.

De observatione jejuniorum.

1. Materiam hujus tituli, quia exacte, et ex professo tractant theologi, hinc more aliorum canonistarum, eam iisdem relinquimus, et breviter tantum adducimus, quod in omnibus tribus hujus tituli capitulis continetur. In c. 1. h. t. consultus Pontifex respondet, quod, si festum Nativitatis Domini, Assumptionis B. V. Mariæ, vel festivitas alicujus apostoli occurrat feria secunda, tunc vigilia debeat celebrari, ac jejunari sabbato præcedente.

C. 2. eod. Decernit Pontifex, quod « Omnium apostolorum Vigiliæ sint observatione jejunii celebrandæ, præter vigiliis apostolorum Philippi et Jacobi, et beati Joannis Evangelistæ; quoniam ipsorum solemnitas intra solemnitatem Paschalem, istius autem intra Natalem Domini celebratur. » Ibidem ponit, necessitatem, ac infirmitatem a jejuniis excusare.

C. 3. eod. Statuit Honorius III. quod si Nativitas Christi in diem Veneris cadat (multo magis, si in diem sabbati arg. c. 3. h. t.) ob festi excellentiam cuivis Christiano liceat vesci carnibus, qui non ex voto, aut regulari observantia ad jejunium, vel abstinentiam a carnibus est adstrictus: ob quam exceptionem doctores communiter docent, quod, cum fratres minores ex voto, ac regulæ præcepto sub mortali obligentur, singulis feriis sextis jejunare; præfato privilegio non valeant frui, sed etiam in Natali Domini jejunare teneantur, si occurrat feria sexta, secus si in sabbato. Vide de hoc amplius apud Marchantium in *Expositione regulæ.* cap. iv. et alios expositores. Reliqua de jejuniis vide apud theologos, et si quid ex canonibus probare oportet, vide de *Consecratione*, dist. 3. et 5. (ADNOTATIO LIII.)

TITULUS XLVII.

De purificatione post partum.

1. *Levitici*, XII. in Veteri Testamento, jure positivo divino præceptum fuit, ut mulieres post partum non statim ingrederentur ecclesias, sed tanquam immundæ ab earum ingressu per quadraginta dies, si masculum, per octoginta vero, si foeminam pepererant, abstinerent. Verum quia hæc lex erat una inter cæremoniales, quæ omnes fuere sublata per legem gratiæ, declarat Pontifex c. un. h. t. mulieres ad hanc legem non amplius obligari, sed posse statim post partum, si velint, et vires permittant, ad agendas Deo gratias, templa ingredi. Addit tamen ad finem, quod, si velint ex devotione ab ingressu ecclesiæ aliquandiu abstinere, id eis non sit improbandum, nec denegandum. Hinc consuetudo hodierna ferme ubique vigens habet, quod mulieres post partum per aliquot septimanas ex decencia laudabili ab ingressu ecclesiæ abstineant, et ante ingressum certam benedictionem a parrocho loci recipiant, dantes eidem reciproce aliquod honorarium. Et quamvis nullum existat in jure præceptum, petendi hanc benedictionem ante ingressum ecclesiæ, et dandi aliquid pro eo, sed stando juris dispositioni, utrumque liberum sit mulieribus, tamen consuetudine introduci potest, pluribusque in locis introducta habetur obligatio dictam benedictionem ante ingressum ad ecclesiam, petendi, et aliquid pro ea parrocho præbendi; prout in simili *de Oblationibus* diximus supra tit. *de Decimis*, n. 184. et seq. Illud hic observandum, quod facultas benedicendi post partum mulieres, et aliquid ab eis recipiendi numeretur inter jura parochialia, proinde regularibus nullatenus competat, prout declaravit sacra Congregatio concilii Tridentini interpret. 1662, 18 novembris. (ADNOTATIO LIV.)

TITULUS XLVIII.

De ecclesiis ædificandis, vel reparandis.

1. *Ratio continuationis.* Actum est in præcedentibus titulus de consecratione ecclesiæ,

de celebratione Missæ, de sacramentorum administratione, de divinis Officiis, etc. ad quæ quia ordinariæ necessariæ sunt ecclesiis, recto ordine de earum constructione, et reparatione nunc agitur; et quoniam nomine ecclesiarum etiam monasteria in aliquo sensu veniunt, juxta dicta supra tit. *XLI de Celebratione Missæ.* n. 19. eorumdem quoque ædificationem hic agemus.

§ I.

DE ÆDIFICATIONE ECCLESiarUM, ET REQUISITIS AD EAM: ITEM DE REPARATIONE EARUMDEM AC DE IIS, QUI REPARARE TENENTUR.

2. *Ecclesia in sensu morali et materiali, quid?* — Notandum prius, non esse hic sermonem de ecclesiis in sensu morali, prout nempe significant cœtum, conventum, collectionem, aut congregationem hominum, quo sensu ecclesiam sæpe accipit sacra Scriptura, ut Psal. xxv, 5: *Odivi ecclesiam malignantium*; et I. *Mac.* v, 16: *Convenit ecclesia magna*, et alibi passim: quo sensu etiam cuncti fideles sub uno in terra capite, Papa nempe, existentes vocantur Ecclesia catholica, juxta cav. *Ecclesia. de Consecrat.* dist. 1. ibi: « Ecclesia, id est catholicorum collectio; » sed esse sermonem de ecclesia materiali, id est, de templo aliquo manu facto, seu æde publica cultui divino deputata, in quo fideles ad honorandum et invocandum Deum, divina administranda, et percipienda sacramenta, Missæque sacrificium offerendum, etc. conveniunt.

3. *Ecclesia materialis alia basilica, alia cathedralis, alia collegiata, alia matrix, alia baptismalis, alia parochialis, alia regularis, alia sæcularis: et quid quævis?* — In sensu hoc materiali, ecclesia accepta varias habet classes et nomina. Aliquæ enim dicuntur basilicæ, aliæ cathedrales, aliæ collegiatæ, aliæ baptismales, aliæ parochiales, aliæ matrices, aliæ finales, aliæ regulares, aliæ sæculares. Basilicæ olim dicebantur ecclesiæ nondum consecratæ, ut notat Abbas in *Rubr. de Consecrat. eccles.* n. 2, post Glosam in c. 1. *de Relig. domib.* hodie vero majores, principiores, ac digniores ecclesiæ, *Basilicæ* vocantur; quia *basilica* nomen græcum, domum regiam significat, ad quam nempe tanquam principalem, servitii divini causa, reges ac principes convenire solent, ut notat post Barbosam, lib. II, *Jur. Eccles.*

univ. cap. 1, n. 10; Engel, h. t. n. 2, et alii. *Cathedrales* dicuntur, quæ sunt Sedes episcoporum. *Collegiatæ* vero, quæ habent communitatem clericalem in capite et membris clericis, seu canonicis, qui capitulariter congregari, et agere, sigillumque, et arcam communem habere possunt, Barbosa, lib. II, *Jur. Eccles. univ.* cap. vi, n. 6. *Matrices* ecclesiæ, licet proprie loquendo sint solæ ecclesiæ cathedrales, arg. c. *Venerabilis*, 22. *de Verb. signif.* ibi: « Per matricem ecclesiam cathedralem intelligi volumus. » Tamen minus proprie etiam inferiores ecclesiæ *matrices* vocantur, illæ nempe, quæ alias aliquo modo sibi subjectas habent: talis etiam est illa parochia, quæ dividitur, respectu cuius eæ, quæ per divisionem de novo fiunt, vel alteri subiciuntur. *Filiales* dicuntur, arg. c. *Ad audientiam*, 3, h. t. *Baptismalis* est, quæ habet fontem baptismalem. *Parochialis* vero, quam supra tit. XXIX, de parochiis, descripsimus. Porro, etsi stricte loquendo ecclesia baptismalis, et parochialis differant, tamen sæpe etiam in jure et in facto confunduntur, eo quod hodie plerumque parochialis etiam baptismalis sit, et e contra. Ecclesia regularis est, quæ pro habitatione divinisque Officiis religiosorum principaliter erecta est. Sæcularis, quæ pro sæcularibus, et sub eisdem præcipue existunt. (ADNOTATIO LV.)

4. *Ad ædificandam ecclesiam requiritur episcopi consensus.* — Quæritur I. Quid requiratur ad ædificandam ecclesiam? Resp. quatuor necessario requiri conditiones. Prima est, consensus episcopi, Barbosa, *de Offic. et potest. episc.* alleg. 26, n. 1; Zerola, in *Praxi episc.* p. 1, §. *Ecclesia*, dicto 2; Engel, h. t. n. 4; Pirhing, eod. n. 2; Valensis, eod. n. 3, cum communi, et certis aliorum, arg. c. *Nemo ecclesiam*, 9. *de Consecrat.* dist. 1, et c. *Cum olim* 14, §. *Præterea*. *de Privileg.* Utrum autem episcopi consensus tacitus, si nempe sciens non contradicit, sufficiat, an vero expressus requiratur, dicitur infra n. 7. Interea notandum consensus episcopi requiri, etsi persona ædificans a jurisdictione episcopi sit exempta. Barbosa, lib. II, *Jur. Eccles. univ.* cap. II, n. 15, arg. c. 4. *de Privileg.* in 6, et patebit magis ex § seq. Quod si locus ipse sit exemptus, necessaria etiam est licentia Papæ, Barbosa, loc. cit. arg. cit. c. 4, *de Privileg.* in 6.

5. *Non item ad oratorium privatum.* — No-

mine autem *Ecclesiæ* hic non veniunt oratoria privata; unde domi suæ hoc sibi ædificare etiam absque consensu episcopi quilibet potest, Pirhing, h. t. n. 1, textu expresso can. *Unicuique*, 33, *de Consecrat.* dist. 1, ibi: « Unicuique fidelium in domo sua oratorium licet habere, et ibi orare, Missam autem ibidem celebrare non licet. » Intellige sine licentia legitima, ut privilegio apostolico juxta dicta superius tit. XLI, *de Celebration. Missæ*.

6. *Ante ædificationem ecclesiæ debet episcopus per se, vel per alium crucem figere, et primum lapidem ponere.* — II. Requiritur, ut, antequam ædificetur ecclesia, episcopus ad locum futuri ædificii veniat, ibidem atrium designet, crucem figat, et primum lapidem ponat. Barbosa, lib. II, *Jur. Eccles. univ.* cap. II, n. 17; Engel, h. t. n. 3; Pirhing, eod. n. 3; Azorius, p. II, lib. IX, cap. III, q. 4, textus, et Glossa in can. *Nemo ecclesiam*, 9. *de Consecrat.* dist. 1, ibi: « Nemo ecclesiam ædificet, antequam episcopus civitatis veniat, et ibidem crucem figat publice, atrium designet, » etc. Concordat novella 131, cap. VII, et novell. 67, cap. 1, ibi: « Sancimus, præ omnibus illud fieri, et nulli licentiam esse, neque monasterium, neque ecclesiam, neque orationis domum incipere ædificare, antequam civitatis Deo amabilis episcopus orationem in loco faciat, et crucem figat, publicum processum ibi faciens, et causam manifestam omnibus statuens. » In quibus textibus licet de dispositione primi lapidis nulla fiat mentio, tamen doctores citati cum communi aliorum, et Glossa in can. 1, cau. 1, q. 2, etiam de primo lapide præfatos textus interpretantur; id quod confirmat consuetudo optima legum interpretis, c. *Cum dilectus*, 8. *de Consuetud.* Potest autem episcopus etiam per alium crucem figere, ac primum ponere lapidem; ut cum communi docet Barbosa, loc. cit.; Azorius, loc. cit. q. 4; Engel, h. t. n. 3, atque Glossa in cit. can. *Nemo*, 9. *de Consecrat. ecclesiæ*, dist. 1, §. *Veniat*. Ratio est, quia « potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum, » c. 68, *de Reg. jur.* in 6, præsertim cum præfati actus non pertineant ad potestatem ordinis, sed jurisdictionis: quam alteri etiam non episcopo delegare potest episcopus, c. *Aqua*, 9. *de Consecration. eccles.*

7. *Ad ædificationem requiritur expressus episcopi consensus.* — Cæterum ex hoc se-

cundo requisito manifeste sequi videtur, quod ad cunctam ædificationem ecclesiæ, vel initium ejusdem ædificationis licite faciendum non sufficiat tacitus consensus episcopi ex eo desumptus, quod sciens non contradicat, nec ratificatio postea subsequens; prout putant Barbosa, loc. cit.; Pirhing, h. t. n. 2; Engel, eod. n. 4; Azorius, loc. cit. q. 6, sed requiratur expressus hoc ipso, quod juxta utriusque juris dispositionem, et propriam confessionem ipsorum adversariorum locis citatis, ecclesia licite ædificari nequeat, nisi prius episcopus requisitus, per se vel per alium, crucem figat, et primum lapidem ponat: si enim tacitus consensus, vel subsequens ratificatio episcopi sufficeret, necessarium non foret, ut ipse prius crucem figeret, aut primum lapidem poneret: imo posset quis pro libitu incipere ædificare ecclesiam sub spe taciti consensus, vel subsequente ratificatione? quod est absurdum, ut consideranti patet. Quapropter et juri, et rationi conformius cum Abbate docetur, ad ædificationem ecclesiæ consensum expressum requiri. Ubi tamen fatendum, quod si episcopus consensum injuste negaret, ædificare volens ad superiorem, archiepiscopum nempe recurrere posset, ut vel ipse eum præstet, vel ad præstandum compellat suffraganeum, ut bene advertit Barbosa, loc. cit. n. 2; Azorius, loc. cit. q. 8, et alii communiter.

8. *Et competens dos, exceptis ecclesiis mendicantium.* — III. Requiritur, ut ante ædificationem sufficiens et congrua assignetur dos, id est, sufficientes, et stabiles redditus pro luminaribus, paramentis, fabrica, sacerdotibus, ministris, et aliis necessariis ecclesiæ, textu expresso cit. can. 9, *de Consecrat.* dist. 1, ibi: « Nemo Ecclesiam ædificet, antequam præfinit, quæ ad luminaria, et ad custodiam, et ad stipendia custodum (id est, sacerdotum, ac ministrorum et c. Glossa ibid.) sufficiant, et ostensa donatione sic domum ædificet. » Concordat cit. novell. 67, cap. II, ubi statuitur: « Non aliter quempiam ecclesiam ex novo ædificare, priusquam loquatur ad Deo amabilem episcopum, et definiat mensuram, quam deputat, et ad luminaria, et ad sacrum ministerium, et ad incorruptandæ domus custodiam, et observantiam alimenta: et si sufficientia habere videtur, faciat prius donationem eorum, quæ futura sint, deputari, et ita domus ædificetur, » etc. Et quidem

antiquitus pro dote cujusvis ecclesiæ ad minimum requirebatur unus mansus, liber ab omni servitute, et onere temporali, id est, tanta pars terræ, quæ sufficiat duobus bobus ad laborandum, textus et Glossa in c. *de Censib.* Tamen hodie arbitrio episcopi relinquitur, ut bene notat Engel, h. t. n. 6, vide etiam dicta tit. XL, *de Consecrat.* n. 5, ubi inter alia notavimus, quod in computanda dote parochiæ noviter erigendæ possit quoque haberi respectus ad decimas, oblationes, et alia jura rectori ecclesiæ competentia. Cæterum ex hoc, quod episcopus prius debeat cognoscere, et arbitrari de sufficientia dotis, rursus sequitur, quod inconsulto episcopo sub spe taciti consensus, vel subsequente ratificatione non possit ædificari ecclesia, consequenter tacitus consensus, seu subsequens ratificatio ad licite ædificandum non sufficiat, sed requiratur expressus consensus.

9. *Et quid, si absque dote ædificetur?* — Porro, si episcopus dotem insufficientem pro sufficienti judicans erraret, aut alias cum, vel sine consensu ipsius ecclesiæ absque sufficienti dote ædificaretur, teneretur eam adhuc sufficienter dotare ædicator, vel hæredes ejus, arg. c. *Cum sicut*, 8. *de Consecrat.* et ibi: §. *Consideranda*, ad finem. Si vero hi ad dotandum impotentes forent, teneretur supplere episcopus; si cum consensu ejusdem ecclesiæ fuit ædificata, sicut teneretur alere, quem sine titulo ordinavit, Engel, h. t. n. 6, et alii, arg. cit. c. *Cum sicut*, 8. *de Consecrat.* et ibi Glossa, §. *Consideranda*, intellige, si quid proprium habet; quia de bonis ecclesiæ in simili casu dotare ecclesiam non tenetur, ut bene ibidem addit Glossa, « quia delictum personæ in ecclesiâ damnatum non est convertendum, » can. *Si episcopum*, 3, cau. 16, q. 6.

10. Tertia hæc conditio de constituenda dote non requiritur in ædificatione ecclesiæ regularium mendicantium, nec in ædificatione ecclesiæ monasterii habentis sufficientes redditus; prout in simili cum Sylvestro, Azorio, et aliis diximus supra tit. XL, *de Consecration.* n. 6.

11. *Ecclesia in præjudicium alterius præsertim parochialis ecclesiæ ædificari nequit: et ideo parochi citari et audiri debent.* — IV. Regulariter requiritur, ut ecclesia noviter ædificanda non vergat in præjudicium alterius ecclesiæ, præsertim parochialis. Barbosa, *de Offic. et potest. episc.* allegat. 26,